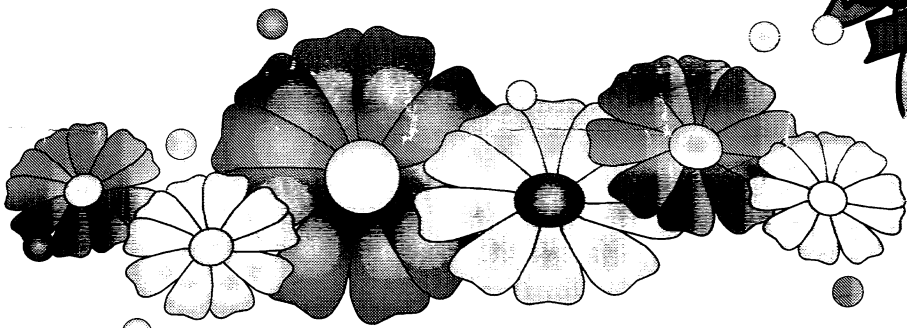


Yttersta jä

RUNT

Nr 6
Juni 1997

Midsommar- firande i lekparken



9.00 klär vi midsommarstången

12.45 går den lövade skrindan från
Fahlgrens till lekparken.

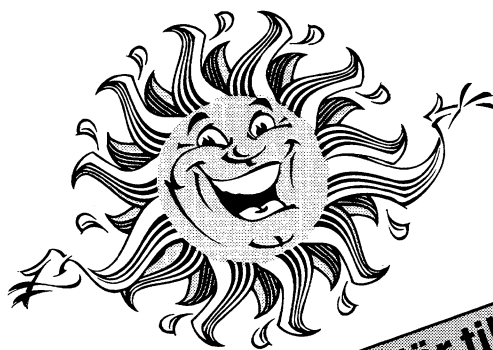
13.00 reses midsommarstången

Sedvanliga aktiviteter.

Lotterier.

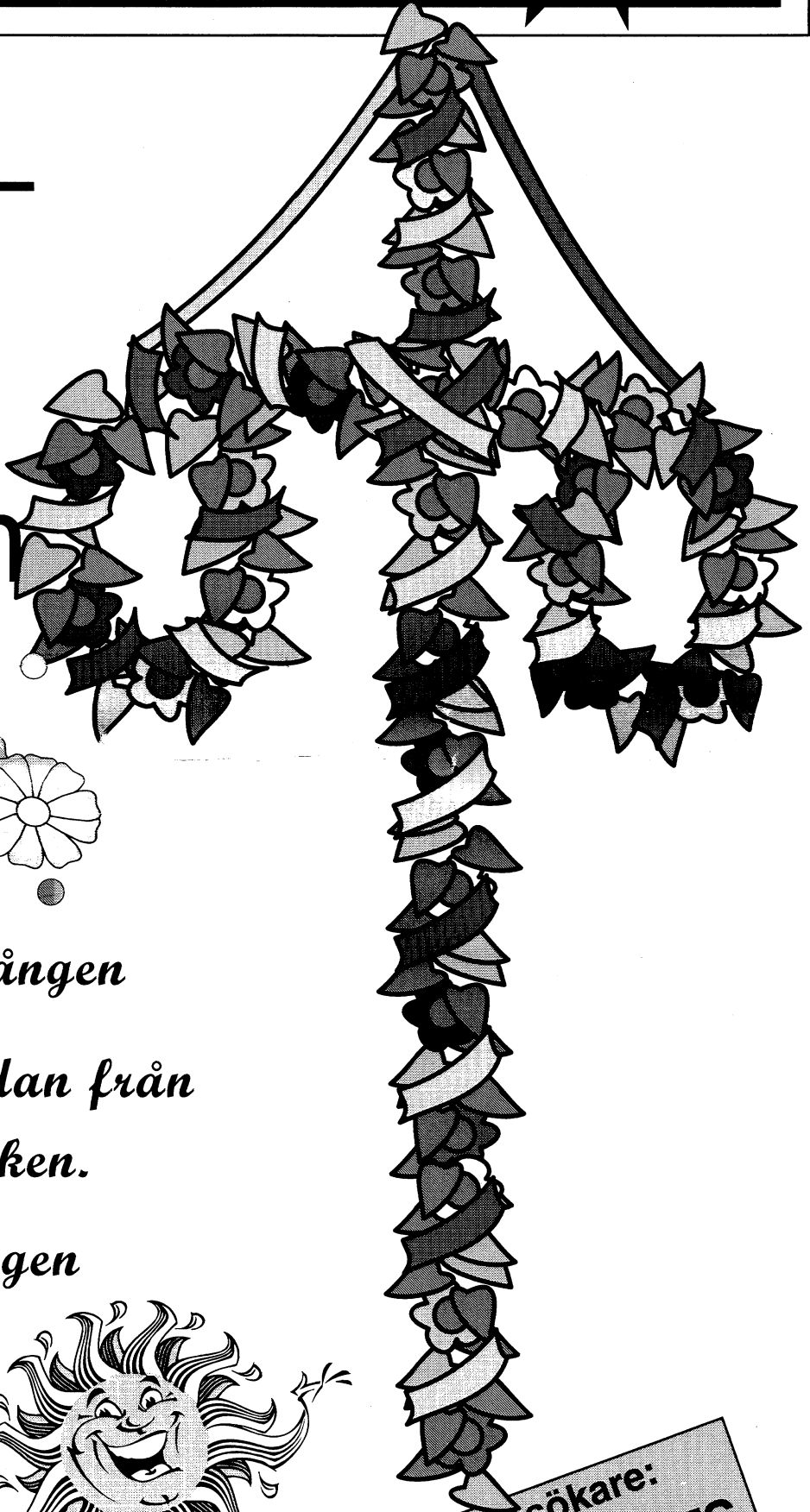
Fika.

Brännbollsturnering.



VÄLKOMMEN!

För tillfälliga besökare:
SURFING • BÅTPLATS
vid Myrområdet
(Ljunglöfs kurva)



YTTERSJÖ - JORDBRUKSBY?

Christina Strömberg

Som hemuppgift i en kurs i kulturgeografi hösten 1997 skrev jag en liten uppsats om Yttersjö bys historia. Byn är ingen jordbruksby i ordets rätta bemärkelse, andelen odlingsbar mark är inte speciellt stor. När och varför flyttade folk överhuvudtaget hit och vilken utkomst har man egentligen haft?? Jag har studerat kartmaterial från olika tids-epoker samt även suttit ett antal timmar i släktforskningsrummet på Stadsbiblioteket för att få grepp om Yttersjös forna befolkning. I denna artikel sammanfattas uppsatsen.

Yttersjö ligger vid Bjännsjöns strand, på nivån ca 85 - 95 m.ö.h. Den senaste inlandsisen försvann från Yttersjö för ca 9000 år sedan och området var havsvik i ca 5000 år. Under denna tid lagrades sand och finsediment på havsbotten. Alltefter-som landhöjningen fortskridit har lagringen ersatts av ursvallning av sedimenten längs havsstranden, varför man hittar grövre material i högre terräng i form av grusåsar och klappersten. När så småningom havsviken avsnördes från havet bildades myrmarker på de flacka partierna medan skog tillväxte i den mer kuperade terrängen.

Närheten till sjön ger ett lokalklimat med rå luft och något sen vår, men i gengäld mindre frostrisk på höstkanten. Lokaliseringen av bebyggelsen mellan skog och sjö ger även skydd från nordvästen och vacker utsikt. Byns odlingsmarker ligger i huvudsak strandnära, på de flackaste områdena. Markerna är magra och består av sandjord/finkornig jord eller torv.

"Här är 3 åboer på klena förmåner: jordmån sand och litet utrymme till odlingar. -Allt i en mans hand vore det braf nog." Kommentrar om Yttersjö nybygge, citerat från Pehr Stenbergs (1758-1824) Umebeskrivning. Hans kommentar stämmer rätt bra med min åsikt om Yttersjö som jordbruksby.

I Yttersjö finns idag tre olika fastighetsnamn: Klubben, Yttersjö och Bösta. Namnet Klubben härrör från kronotorpet Klubben som lydde under kronohemmanet nr 1 i Böle. Klubben fungerade som fäbodställe under Bölehemmanet från 1783 och skattlades 1865 (Umeå sockens historia, 1970).

YTTERSJÖFASTIGHETERNA

Avvittringskartan här bredvid, från 1805, visar krononybygget Yttersjö, vilket var beläget på Fälludden, med byggnader nära stranden strax sydöst om nuvarande missionshuset. Detta är den tidigaste kartan över byn som finns bevarad vid Lantmäteriet i Umeå. Innehavare av detta nybygge var Karl Karlsson Rönnholm (f.1782), som kom från Röbbäck och första gången omnämns i förhörslängderna för Yttersjö 1799-1810, då han bebor Yttersjö nybygge med hustrun Eva Sofia Jacobsdotter (f.1785), döttrarna Maria Charlotta (f.1807) och Sophia Maglena (f.1809). Under åren föds fler barn i familjen och hans ättlingar återfinns i många generationer i Yttersjö.

Yttersjö-delen av byn laga skiftades 1895-96. Den vackra laga skifteskartan har jag kunnat studera i original. Vid laga skiftet delades i byn 16 stycken Yttersjö-fastigheter. Av dessa var fem obebyggda. De flesta av ägarna till obebyggda skiften var bosatta i Bösta-delen av byn.

Följande ägare angavs:

A	(1 ²) Karl Olov Gustavsson (bor Bösta 1 ⁵)	1/32 mtl
B	(1 ³) Jonas Sandgren	7/192 mtl
C	(1 ⁴) Karl Olof Forsberg	5/192 mtl
D	(1 ⁵) Olof Persson	5/128 mtl
E	(1 ⁶) Karl Fredrik Karlsson	1/48 mtl
F	(1 ⁷) Karl Johansson (bor Bösta 1 ²)	1/32 mtl
G	(1 ⁸) Nils Olivier Andersson	3/256 mtl
H	(1 ⁹) A.O. Nilsson	1/256 mtl
I	(1 ¹⁰) A.P. Hörnberg	1/64 mtl
K	(1 ¹¹) Nils Johan Sjöströms änka (bor Bösta 1 ⁴)	5/128 mtl
L	(1 ¹²) Johan Johanssons änka (bor Bösta 1 ⁶)	1/64 mtl
M	(1 ¹³) Olof Petter Bergström	1/64 mtl
N	(1 ¹⁴) Jonas Backman	1/32 mtl
O	(1 ¹⁵) Johan Andersson	5/384 mtl
P	(1 ¹⁶) Erik Anton Lundqvist	5/384 mtl

Av dessa har åtminstone K-O Gustavsson, K-O Forsberg, Olof Persson, K Fr Karlsson, Karl Johansson, Johan Johanssons och N.J. Sjöström genom ingifte eller direkt släktskap kopplingar till Karl Karlsson Rönnholm.

Yttersjö och Bösta, med övervägande del i Yttersjö. De som ägde dessa hemman 1750 hette Pär Hansson och Pär Olofsson. Man kan återfinna familjerna i förhörslängderna från 1757 och framåt. Även bouppteckningar efter dessa två bönder finns

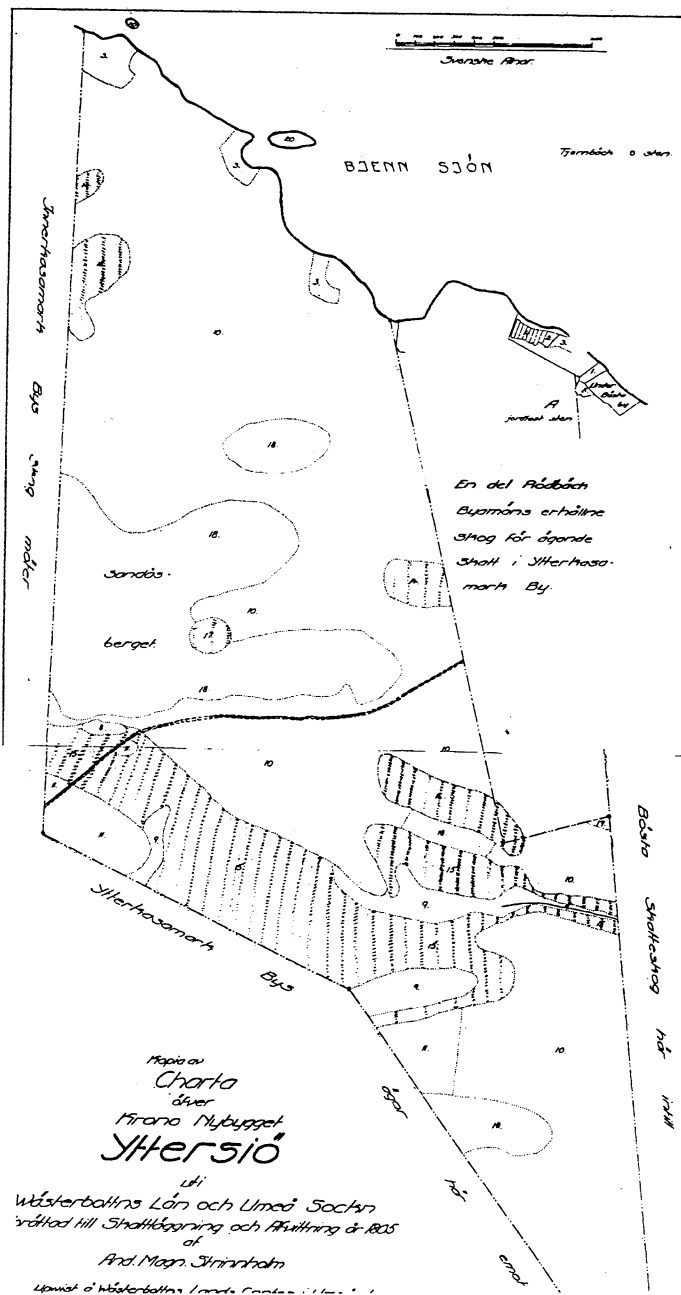
bevarade. Vid studierna av förhörslängderna har jag funnit att släkterna fanns kvar under någon generation, men inte kunnat se någon direkt koppling mellan Pär Hansson, Pär Olofsson och någon av bönderna i Bösta vid laga skiftetiden.

I jordrannsaktionsprotokollet från 1849 kan man bland annat läsa följande om Bösta:

"Byaförmånerna bestå af leraktig stenbunden och frostunderkastad åkerjord, mycket inskränkta ängar, någorlunda god skog, godt mulbete och en husbehofs grofbladig sågqvarn. Maths Nilssons och Joh Boströms andelar äro i försvarlig hävd men de öfriga egolotterna äro i klent skick."

Maths Nilsson och Johan Boström var alltså vid den tiden de två stora i Bösta. Maths bodde vid Bjännsjön, medan Johan bodde i Bösta by.

Bösta laga skiftades 1875-76, även denna mycket vacker laga skifteskarta har jag haft förmånen att studera. Vid skiftet delades fastighet 1 i 14 delar, varav åtta stycken lades vid södra änden av Bjännsjön. Två av dessa - 1⁴ och 1⁸ - var obebyggda. Resterande delar av fastighet 1 las i Bösta by. Fastighet 2 delades i 11 delar, men ingen av dessa las vid Bjännsjön.



Avvittringskarta över krononybygget Yttersjö, kopia av 1805 års original.

BÖSTAFASTIGHETERNA

I skriften Ödehemman 1660-1750 och skattehemman i Umeå socken 1750 (L. Andersson) anges två skattehemman i Bösta, på ¼ mantal vardera. Tyvärr har jag ingen uppgift om dessa hemman låg i byn Bösta eller eventuellt i Yttersjö. Det är fullt möjligt att det ena låg i Yttersjö och det andra i Bösta. Idag ligger i allafall Bösta No2 i Bösta by, medan Bösta No1 är uppdelad mellan

Följande ägare angavs för fastigheterna vid Bjännsjön:

A (1 ²) P-A Käcks sterbhus	537 tunnland	1/32 mtl
B (1 ³) Karl Mattsson (son t.Maths)	1170 tunnland	3/32 mtl
C (1 ⁴) Nils Sjöström (byggde nytt)	85 tunnland	1/144 mtl
D (1 ⁵) K-G Gustavsson	85 tunnland	1/144 mtl
E (1 ⁶) Johan Johansson	168 tunnland	1/128 mtl
G (1 ⁸) Olof Johansson *	387 tunnland	1/128 mtl +1/144 mtl
H (1 ⁹) Karl Johansson yngre	563 tunnland	1/32 mtl
L (1 ¹²) Karl Johansson äldre	456 tunnland	3/128 mtl

* Olofs byggnader låg på ett stycke samfälld mark i Yttersjö, just vid Bösta-gränsen.

BYNS UTVECKLING

Jag har studerat laga skifteskartorna för Yttersjö och Bösta samt dagens ekonomiska karta (flygfoto 1983) men även flygbilder från 1943 och 1954 och gamla ekonomiska kartan som grundade sig på 1954 års foton. Dessa har jag jämfört och tittat på andelen odlingsmark på de olika kartorna.

Jämförelserna visar att andelen öppen mark faktiskt har varit relativt oförändrad från laga skiftetiden fram t.o.m. 1956. En del igenväxningar kan konstateras mellan 1956 och 1983. När man går ut och tittar i dagen märker man att en del av de befintliga öppna markerna håller på att växa igen.

Hur har man då under årens lopp kunnat försörja sina familjer på Yttersjös marker? En strategi var att köpa upp mark på annat håll. Under 1800-talet

hade andra byar, som Röbbäck, Sörmjöle och Stöcksjö, utågor i Yttersjö-Bösta-Kasamarksområdet. Det var långa avstånd från dessa byar och så småningom sålde alltfler dessa utågor till traktens bönder. Trots denna utökning var avkastningen dålig, jorden var mycket uppstyckad och avstånden även för traktens bönder gjorde arbetet tidsödande.

Att arbeta med skogsbruk var kanske möjligt för en del bönder, men skogarna i området gav ej så hög avkastning och att arbeta för andra i skogen var inte speciellt bra avlönat. Den viktigaste binäringen för Yttersjöborna blev istället stuveriarbete, vilket beskrivs i skriften Västerbotten, 1956.

Med vägbyggen och alltmer förbättrade kommunikationer har möjligheterna att ha sin utkomst utanför byn ökat. Idag finns inga mjölkbönder i Yttersjö. Dock finns några som föder upp travhästar och några som har ridhästar till "husbehov". På så sätt hävdas fortfarande byns marker. Det förekommer även att man har några husbehovsfår över sommaren.

Yttersjö har alltså aldrig varit någon verklig jordbruksby, utan man har alltid varit beroende av andra sätt att försörja sig. Byns läge har dock alltid varit lockande för nybyggare, både förr och nu.

BYAFORSKNING

Våren 1997 startade en ABF-studiecirkel i byaforskning här i Yttersjö. Vi har träffats tre gånger och börjat jobba med olika projekt och försöker gräva där vi står, bl a genom att intervjua äldre om deras minnen. För tillfället samlar vi kunskap om stuveriarbetarnas villkor under 1900-talet samt om den uthyrning av mangårdsbyggnader till sommargäster från Umeå som också försiggick i början av seklet. Till hösten fortsätter vi.

Du som är intresserad får gärna höra av dig, vi hoppas på att kunna samla även annat historiskt material från bygden. Så småningom kanske vi kan trycka upp en skrift med samlade minnen. Du som har gamla foton från Yttersjö/Bösta liggande, både på folk, få och gårdar, hör av dig. Det vore väldigt bra att kunna få med sådana i skriften.

Intresserad?

Hör av dig till:

Christina Strömberg 147103
Inga-Britt Näslund 147217
Håkan Näslund 147123
Bror o Yvonne Jonsson 147173
Ivan Boström 147508

STUVERI I UMEÅ HAMN

intervju med Gottfrid Näslund av Inga-Britt Näslund

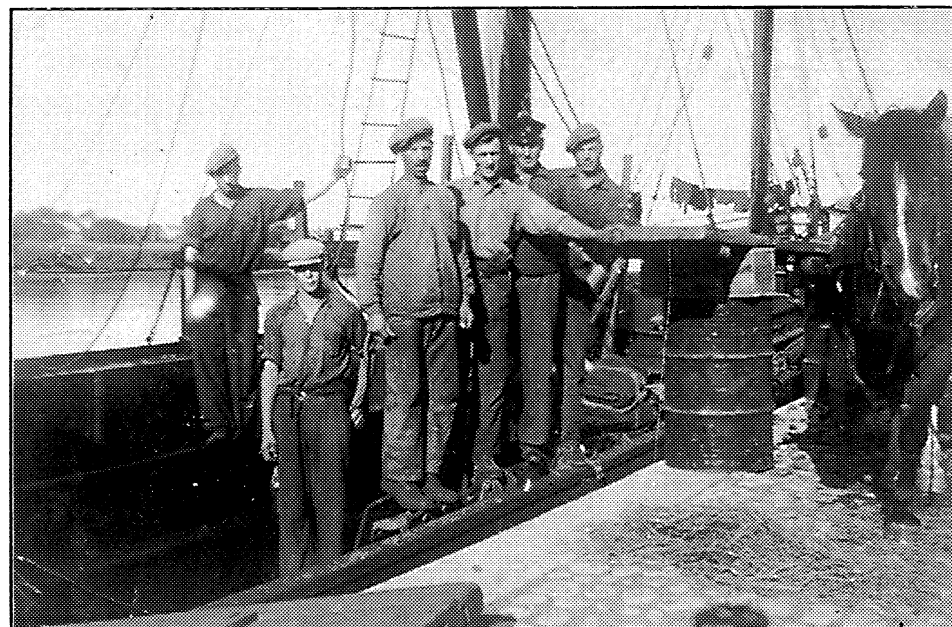
För några år sedan berättades i Yttersjö Runt om stuveri som binäring till jordbruket i Yttersjöområdet. Under våren 1997 startade en studiecirkel i byaforskning här i Yttersjö. I samband med den gjorde jag en intervju med Gottfrid Näslund, Röbbäck om just stuveriarbete.

Den nu 82-årige Gottfrid, född och uppvuxen i Yttersjö, som själv varit "kajsjåare" i många år började med att berätta att även hans farfar hade arbetat med stuveri. På farfars tid gick man till fots mellan Yttersjö och Umeå. Denne, hans farfar, som för övrigt hette Erik Anton Näslund, omkom tragiskt en mörk höstnatt 1888 i samband med lossning av en båt, då han halkade på den isiga landgången och drunknade. Detta hände samma natt som Gottfrids far föddes.

Gottfrid berättade vidare att han började som "kajsjåare" i mycket unga år tillsammans med sin far och äldre bror. Åren 1935-36 och fram till krigsutbrottet 1939 var det en livlig aktivitet i Umeå hamn. Mest var det kolbåtar som kom upp till Umeå, ibland stod det flera båtar på rad och väntade på att bli lossade. Kolen kördes sedan av häståkare till fastigheterna i Umeå. De flesta fastigheterna i stan värmdes upp med kol. Vidare lossades även kalkskutor, där kalken var i löst mått i lastrummet. Det var mycket dammig och inte alls bra för hälsan att arbeta med kalken. Cementbåtar var andra båtar som lossades, lasten låg i 100-kilossäckar. Även så kallade styckegodsåtar gick

in i hamnen, som t ex Thule och sedemera Uman. Dessa båtar var i regel renare och trevligare att arbeta på. Styckegodsåtarna gick mellan Stockholm och Umeå.

Det var tydligen stor skillnad på båtarnas standard, beroende på deras nationalitet. Tyska båtar hade som regel en bra standard, medan däremot båtar från Polen och andra öststater ofta var i mycket dåligt skick.



Kajsjåare vid Umeå hamn 1937

Tempot vid lossningen av båtarna var ganska hårt, t ex när det gällde kolbåtarna. Kolen skottades, som Gottfrid berättade, i mått som sedan vinschades upp ur lastrummet och det gällde att ha måttet fullt i rätt tid. Arbetsmiljön var säkert under all

kritik sett med dagens ögon. I synnerhet på sommaren, när det var soligt och varmt, blev det nästan outhärdligt nere i båtarnas lastutrymmen och dessutom mycket smutsigt kan man förstå.

Cykeln var det fortskaffningsmedel man använde sig av till och från jobbet och ofta hade man motvind både morgon och kväll. Det fanns möjlighet att åka bil för de som ville och hade råd. Oskar Sjöström från Strängnäs, som även han arbetade

på "kajen", hade bil och tog en krona och femtio öre för resan till stan.

De som jobbade som stuvare var uppdelade i två lag, ett A- och ett B-lag. Det innebar att A-kåren först fick arbete och följaktligen de bästa båtarna, medan B-kåren fick det som eventuellt fanns kvar. Arbetet utfördes på ackord, s k lagackord.

För Yttersjöborna och även för omkringliggande byar var arbetet i Umeå hamn ett mycket bra och framförallt ett nödvändigt ekonomiskt tillskott. Under den tiden som Gottfrid har berättat om var det ofta stora familjer och jordbruket var i många fall inte tillräckligt för att mätta alla munnar.

BJENSJÖNS FISKEVÅRDSOMRÅDE

Öm fredasaftan ...

ätter Kristi Himmelsfälsdag vort ve bjudd å kömma dell Missjonshuse i Yttersjö. Ve va ut i go ti men då ve kömme fram vare falke å bila söm på auktion. Hä va Bergströmara söm hadd vyre sä ring å sank ihop sä myttje falk att ve nästan int höll på römmes.

Hä vort söm ä livlet missjonsmöt..

n' Rolf Nyberg va i högform (söm vanlet) å sä vare n hop å sångara å spelmänren frön Holmsunn söm sjonge å spela sä hä skallre ti fönsterruten. Å ve annen gjort fäll å sä gött ve könne. Sä vart hä då kaffearastn, å ja jett då säj att Antons jänten å sarnahustruna hadd baka å ruste dell sä olicklet myttju gött, sä att hä va mest likt ä julkalas. Sämst var ju att ve ingeting könne smaka anne än tomkaffe, ättersöm ve höll på ve n litn avmagringskur. Men trevlet vare, je skull ha hört då ve allihopen skull frest öm säj na ohl var åt allt kännfalke, då låte ne söm ti getingdylla!

Söm ja nu satt dänna ve kaffekoppen..

sä kömme n' David å ga mä 'n gammtining. Hä va Umehlade frön n par vicku fyre jul nittanhunnreförtinie. Å på förstsia vare skriva öm än husflyttning i

TJÄRDALENS SLÖJD

Kvalitetshantverk
i svepteknik

Brickor, brödkorgar,
sockerskålar, m m.

Bruksslöjd för
dagligt bruk.

Tjärdalsvägen 7
Tel 090 - 14 72 22

Bjensjö ve korte å all dela. Bakera korte si man lynta å hemgårn min.

Farfarns fargangsgåhl

Bynninga dem flytte va tänkt dell fargangsgårn harns farfarn min, n' Johan Eriksson. Nu vort hä aller sä att göbben flytte dit ättersöm han vort änkring å bodd kvar lave äldst-sarn dess dödaga. Å däfför fick yngstpojken, n' Gunnar ta över "farfargårn" å skull då flytt'n ne åtell sjön å ha söm sömmarstugu. Dem söm sto för flyttningen hä var n' Thure Johansson i Djäkenböhl, n' Erland Jonasson, n' Bertil Wilhelmsson å sä förstås n' farbror Wiktor å farfarn. Hännahall nu på vara snart 50 år å hä tord väl va borti förstgången söm däm flytte n' hel bynning, hä var ju int alldeles utan bestyr men gick ju bra dell slut.

...å på dä vise köm ve oss nu åt sjön...

söm ja egentligen skull skriv nanting öm. I vinter hörs dem ha fått söm dählet ve fisken, öm hä nu bero på att hä för va lite vatt'n ti sjön sä abbarn for nede na djuphöhl....Å int ha nagen sitt dell nan gös.. Köm je ihög för n par år sedan då dem ville

kömma å studer hörrå abbarn for åt öm vorn..ve fortplantningen vill säg? I förvickun ringt n' pojk borta universitete å hört åt öm dem skull könna få ta opp nan brax å ta hem å studer "furerageringseffektivitet'n". Hä vill säg hörrå dem vara på fö sä ve olika ålder. Söm han beskrev saken skull dem bedöv å ta fast dem görning å ge dem (brax'n) än stöjt borta n "strömförande stav." Ve tyckt ju int hä va ogött dem å görm nalta, å braxn vill ve ju gärna vahl å ve. Å sä ha dem löva att ve ska få ta del å slutrapport'n.

...nu ger hä snart missövre igen..

å ja tyck hä hall på vahl sä tjeet mella misömmra att dem stå söm hagastöra ätter vegen..Nu hinn man int mer än bära ut julgrarna förrn man ska hagg misömmarbörken. Å int hinn man tjära båt'n å få han åt sjön söm för, inna is'n gick, å ven söm man för gammalt skull lada fyre misövre han jer ohögge!

..men man ska väl int järmes, pappa bruke säj att 'man hinn allte he man börj ve', nu för ti'n kalles hä för å 'prioriter'. Man känns ba ha vorte sämmer på prioriter..

I år ska ja prioriter å fera ut å mejt la ve bånåna...

då få hä gå hörrå hä vill ve anne å hä tyck ja je skull göra å. Men je vahl in't glöm å å löjs fiskekorte fyre je fer uta sjön. Årskorte ve gästlägg köst bara 140 kronor, å då få je fisk både ve spö å mjähle sä myttje je vill.

dell sist..

vil ja då önsk je allihopen än rektet trevle missömmarhelg å n bra sömmar ve lagumt ve törvere o regne!

Bjensjö i juni 1997

Sven Eriksson ohlförande



SIMSKOLA YTTERSJÖ

Upprop
måndag 7 juli
kl 10.00
vid badplatsen

Lek & Plask
Nybörjare
Fortsättare
Märkestagning

VÄLKOMMEN!

Yttersjö Fritidsförening
Stig Björklund
Tel 14 71 89

FIRA MED TRADITION!

Midsommar firas på traditionellt sätt vid Gamm-Degersjön. Skrindor dit avgår kl 13.00 från vägboimmen i Degersjö.

Väl framme vankas det stångresning, lekar, pilkastning och annat trevligt. Alla bjuds på grillkorv och saft!

Midsommarkvällen dansar vi i

— Holken — — Styrelsen —

"Holken" vid badplatsen öppnas för fika mellan kl 10 - 16.

Vill du ställa upp och sälja kaffe i "Holken" under juli och augusti? Ring då Sven-Åke på telefon 14 72 22 – dit ringer du också om du vill hyra "Holken".

Var vänlig och elda inte upp stolar och bord!

partyttält vid badstranden i Degersjö - sjöns norra strand. Det finns kaffe, kaka och varm korv att köpa. Dansen börjar vid 22-tiden.

Alla boende runt vår vackra sjö är varmt välkomna!

Degersjö Fritidsklubb

Ordf: Robert Mehravaran
14 73 72

Sekr: Pia Söderström
14 74 86

Kassör: Roger Boström
14 73 14

Ledam: Christina Sandström
14 72 00, David Bergström 14 71 62, Torsten Lindberg 14 72 14